

کوتاه‌تر از گزارش

زلزله بزرگ تهران نزدیک است؟

✚ دیروز تهران دوباره لرزید؛ زلزله‌ای که آرام و کم‌عمق و بی‌سروصداتر از زلزله چند هفته پیش بود اما احساس شد و همه حواس‌ها را دوباره به زلزله تهران معطوف کرد. لرزشی که می‌گویند از همان زلزله چند هفته پیش نشأت می‌گیرد و باید همچنان حواسمان برای پس‌لرزه‌های احتمالی بعدی جمع باشد. اما داستان از چه قرار است؟ با این‌که خیلی از مردم تصور می‌کنند پس‌لرزه تنها چند ساعت یا نهایت یکی دو روز بعد از زلزله اصلی اتفاق می‌افتد، اما کارشناسان می‌گویند زلزله ۴ ریشتری ظهر دیروز، پس‌لرزه همان زلزله ۱۹ اردیبهشت ماه بوده است. رضا کرمی محمدی، رئیس سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهرداری تهران در این باره می‌گوید: «این زمین‌لرزه در همان محدوده گسل مشا روی داده و این گسل در حال تکان خوردن است. تکان‌های گسل مشا از همان زمانی که زلزله ۵/۲ دهم ریشتری رخ داده، ادامه داشته که برخی مواقع حس نمی‌شود و برخی مواقع حس می‌شود.» مهدی زارع، کارشناس بحران هم عنوان می‌کند وقتی زلزله‌ای به بزرگای ۵ اتفاق می‌افتد، باید احتمال بدهیم تا چند هفته، امکان وقوع پس‌لرزه وجود دارد.» در واقع تا موقعی که اندازه زلزله اتفاق افتاده از زلزله اول کوچک‌تر باشد، باید گفت که همچنان جزو پس‌لرزه‌های اتفاق اول بوده است. همین نشان می‌دهد که این زلزله ۴ ریشتری ظهر دیروز هم پس‌لرزه زلزله ۵ ریشتری تهران بوده است.» زارع به جام‌جم می‌گوید وقوع دو زلزله در ۲۰ روز روی گسل مشا نشان می‌دهد این منطقه نیازمند توجهی ویژه است و احتمال زلزله‌ای بزرگ‌تر روی همین گسل وجود دارد.

✚ موعد زلزله بزرگ تهران

اما رئیس سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهرداری تهران از یک آماده‌باش همیشگی برای ساکنان تهران می‌گوید: «شهروندان همیشه باید آمادگی را داشته باشند و این یک یادآوری است که ما در ناحیه‌ای لرزه‌خیز قرار داریم و ممکن است هر لحظه اتفاقی رخ دهد، در نتیجه باید همیشه آمادگی وجود داشته باشد و به تعبیری همان طور که با کرونا زندگی می‌کنیم، با زلزله نیز زندگی کنیم.» مهدی زارع هم به شکلی واقع‌بینانه به موضوع نگاه می‌کند: «زلزله موضوعی است که ما همیشه باید منتظر آن باشیم و این روزها بیشتر.» اما کسی نمی‌تواند به طور قطعی آن را پیش‌بینی کند؛ نه من و نه هیچ‌کس دیگر نمی‌تواند به طور قطعی از زمان وقوع زلزله‌های بعدی بگوید. واقعیت این است که در یک محدوده زمانی حساسی قرار داریم که احتمال وقوع زلزله بیشتر از همیشه است.» از نظر زارع، قطعی حرف زدن از زمان وقوع زلزله، نیازمند حجم بالایی از داده‌ها و اندازه‌گیری‌های میزان جابه‌جا شدن، تغییر شکل گسل‌ها و... است که با کمبود امکانات و بودجه‌ای که در حال حاضر با آن مواجه هستیم، نمی‌توانیم این کار را انجام بدهیم.

✚ آماده‌باشید

مهدی زارع آماده‌باش شهروندان و مسؤولان را از یکدیگر جدا می‌کند و می‌گوید: مردم همیشه باید آماده باشند؛ یعنی این‌که آموزش ببینند و بلد باشند در زندگی روزمره‌شان، در موقعیت‌های خطرناک قرار نگیرند. اما بقیه آماده‌باش‌ها متوجه مسؤولان است که به حرف کارشناسان توجه کنند و امکانات در اختیارشان قرار بدهند؛ ضمن این‌که مسؤولان نباید در میان همه دغدغه‌هایشان، زلزله را فراموش کنند و آن را موردی لوکس و غیرضروری بدانند.»

رضا کرمی هم از تهیه محتوای فراوان آموزشی در شهرداری تهران برای فرهنگ‌سازی در خصوص زلزله و آمادگی مردم در این روزهای حساس می‌گوید: «آماده‌باش یعنی این‌که بتوانیم در موقعیت حساس، درست‌ترین اقدام را انجام بدهیم. البته اقدامات مناسبی نیز انجام شده که می‌تواند به خوبی مردم را برای کنترل و آمادگی برای اقدام صحیح در شرایط بحرانی زلزله آماده کند.»

گزارش تازه مرکز پژوهش‌های مجلس نشان می‌دهد که ایران در حال حرکت به سمت یک بحران زیست‌محیطی چندجانبه است

هشدار به مشمولان گروه پزشکی و پیراپزشکی فارغ‌التحصیل ۹۸
سردار تقی مهری، رئیس سازمان وظیفه عمومی نیروی انتظامی اعلام کرد: مشمولان گروه پزشکی و پیراپزشکی فارغ‌التحصیل سال ۹۸ که خود را معرفی نکرده‌اند، غایب محسوب می‌شوند. وی افزود: برابر اطلاع‌رسانی‌های صورت‌گرفته تمام مشمولان رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی که سال ۹۸

هشدار به مشمولان گروه پزشکی و پیراپزشکی فارغ‌التحصیل ۹۸

فارغ‌التحصیل شده‌اند ، با هدف تامین کادر پزشکی مراکز درمانی و مقابله با ویروس کرونا می‌بایست تا ۱۵ اردیبهشت نسبت به ثبت درخواست اعزام و تعیین تکلیف وضعیت خدمتی خود اقدام می‌کردند. مهری بـا تاکید براین‌که مشـمولان فارغ‌التحصیل گروه پزشکی و پیراپزشکی سـال ۹۸ هرچه سریع‌تر

عطش بزرگ در راه است

براساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس در سال ۱۴۰۰

بالغ بر ۵۰ میلیون ایرانی با تنش بی‌آبی مواجه خواهند شد

✚ غیرآزانه یک نمونه بود، بسیاری مساله آب را «بحران» خواندند و عده‌ای آن را «چالش» می‌دانند، اما گزارش تازه مرکز پژوهش‌های مجلس از مساله آب به عنوان «تنش» یاد می‌کند. چیزی فراتر از مفهوم‌های پیشین با چاشنی هراس. حالا مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارشی اعلام کرده است که «ایران در حال حرکت به سمت یک بحران زیست‌محیطی چندجانبه» است. این مرکز در گزارش خود همچنین درباره رخ دادن «تنش‌های اجتماعی» گسترده در صورت ادامه روند فعلی تخریب محیط‌زیست در ایران هشدار داده است؛ هشدارى که حالا مدت‌هاست از زبان کنشگران اجتماعی و فعالان حوزه محیط‌زیست شنیده می‌شود و کمتر کسی به آن توجه می‌کرده است. براساس مطالعات مرکز پژوهش‌های مجلس، با فرض ادامه روند موجود، در سال ۱۴۰۰ بالغ بر ۵۰ میلیون ایرانی، یعنی حدود ۸۰ درصد از مشترکان شبکه آب شرب کشور با تنش بی‌آبی مواجه خواهند شد. فارغ از این موضوع چیزی که در گزارش به آشکاری به آن اشاره شده است مشکلات فراوان قانونی در این حوزه است؛ این‌که شاید اصلی‌ترین مشکل در مدیریت منابع آبی اتفاقا وجود همین قانون‌هاست، تناقض عجیبی است این‌که مشکلات پیش‌روی که از آن به عنوان «تنش» یاد شده به‌دلیل کثرت و تناقضات بسیار همین قوانین است. نکته‌ای که محمد درویش، فعال محیط‌زیست هم آن را ناشی از «نبود دانش کافی» مسؤولان می‌داند.

۱ قوانین آب؛ وضع قانون برای اجرای بی‌قانونی

مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارش اخیر خود ابتدا فهرست‌وار به بررسی تعداد قوانین و اسناد بالادستی در حوزه آب پرداخته است. همان‌طور که در این گزارش آمده تعداد اسناد بالادستی مرتبط با بخش آب نسبتا زیاد است. حالا با این توصیف این سؤال مطرح می‌شود که چرا به‌رغم تعدد این اسناد وضعیت فعلی آب مطلوب نیست؟ یکی از دلایل این امر به وجود مشکل و عدم تطابق اسناد بالادستی با وضعیت موجود بخش آب بازمی‌گردد. درمورد قوانین، مصداق بارز این موضوع قانون تأمین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی یا سرمازدگی (۱۳۸۳) و قانون تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه بهره‌برداری (۱۳۸۹) است که طی آنها نخست دریافت حق النظاره آب‌های زیرزمینی لغو شده و سپس دریافت پروانه برای چاه‌های غیرمجاز تا سال ۱۳۸۵ نیز امکان پذیر شده است؛ خروجی معنایی گزارش مرکز پژوهش‌ها در این حوزه، این نکته است که «یکی از دلایل وضعیت نابه‌سامان منابع آب زیرزمینی در مناطق مختلف کشور تصویب همین قوانین یاد شده است.»

۲ قوانین کشاورزی؛ ریشه تنش‌های اجتماعی کشاورزان

این موضوع تنها در بخش آب نیست و تعدد و تناقض بسیار در قانون را می‌توان به حوزه‌های دیگر هم تعمیم داد. بررسی قوانین و اسناد بالادستی در بخش کشاورزی و منابع طبیعی هم نشان دهنده وجود برخی ایرادهای کلی و ساختاری در بیشتر این قوانین است که مهم‌ترین‌شان به‌گواه گزارش تازه منتشر شده عبارت است از: کم‌ثباتی، وجود تناقض با سایر قوانین، کلی‌نگری و ایجاد امکان برداشت و تفسیرهای مختلف در بخش اجرا، نبود شفافیت در ضوابط و در نتیجه عدم نظارت‌پذیری، ضعف کارشناسی، قانونگذاری درهنگام یا خلا قانونی، اولویت سایر بخش‌های اقتصادی نسبت به کشاورزی، بی‌توجهی به قابلیت تشکیل‌ها، بدون متولی رها شدن روستاها و مقوله توسعه روستایی، اصناف و اتحادیه‌ها به عنوان نماینده کشاورزان برای دفاع و اجرایی کردن قوانین، آرمانگرایی و عدم تناسب تکالیف قوانین با واقعیات و ظرفیت‌های بخش اجرایی. همه این موارد در حالی است که بدانیم کشاورزی مهم‌ترین فعالیت اقتصادی روستاییان است و بیشترین سهم مصرف آب، مربوط به این بخش است. کمبود آب در این بخش می‌تواند موجب بروز بحران‌های جدی از جمله تنش‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و... در زندگی انسان‌ها به‌ویژه روستاییان کشاورز شود.

۳ قوانین محیط‌زیست؛ بی‌تاثیر و قدیمی

بخش سوم مربوط به بررسی قوانین وضع شده در حوزه محیط‌زیست است. در چند دهه اخیر ابزارهای قانونی مختلفی برای حفظ و حراست از محیط‌زیست کشور تدوین شده و به مرحله اجرا درآمده و در بسیاری موارد دولت با حضور و عضویت در کنوانسیون‌های جهانی و مجامع حمایتی منطقه‌ای و بین‌المللی رویکرد حفظ محیط‌زیست را دنبال کرده، اما شواهد امر گویای نتایج خوبی از عملکرد دستگاه‌های مرتبط در حفظ و پاسداری از محیط‌زیست ملی نیست. در حیطه قوانین، وجود مسائلی نظیر تعدد قوانین و مفرات زیست‌محیطی، نبود ضمانت اجرایی قوی و محکم، عدم به‌روزرسانی و تدوین قوانین جدید و استفاده از قوانین قدیمی، تناسب نداشتن جرایم با خسارات وارده بر محیط‌زیست و تعیین نکردن ارزش‌های اقتصادی عوامل زیست‌محیطی مشکلات مضاعفی را در نظارت، کنترل و اجرایی کردن قوانین زیست‌محیطی موجود و عملکرد نهادهای فعال در این عرصه به‌خصوص سازمان حفاظت محیط‌زیست پدید آورده است. بدون تردید حمایت از محیط‌زیست باید با ضمانت‌های اجرایی مسؤولیت‌پذیری و مدنی همراه باشد. اجمالا ایراد اساسی قوانین محیط‌زیست کشور ما به‌روز نشدن و ضعف ضمانت اجرایی آن با توجه به اقتضات زمانه است. لذا این قوانین امروزه توان بازآرندگی مطلوب را ندارد. چه بسا، افزایش مجازات نقدی، حبس برای اشخاص حقیقی و تعطیلی دائم یا موقت واحد آلوده‌کننده برای واحدها و اشخاص حقوقی می‌تواند به این به‌روزرسانی کمک کند. به هر حال، در قبال محیط‌زیست تخریب شده و رو به تخریب ایران و طبیعت حساس و شکننده آن، بیشتر قوانین کشور ما، از ابتدا تا چند سال اخیر، راجع به حفظ محیط‌زیست و جلوگیری از شکار بوده و حالت پیشگیرانه دارد. به‌علاوه اقدامات پیشگیرانه آن سنتی است و در عمل در بسیاری از مواقع با نقاط ضعف و عدم اجرا به دلایل گوناگون مانند کمبود بودجه، فقدان نیروی انسانی کافی یا نداشتن اطلاعات لازم روبرو می‌شود.

۴ چالش آب؛ تنش‌هایی که در راه است

چالش‌های حوزه آب اما تنها محدود به وجود قوانین متعدد و ناکارآمد نیست، به‌رغم وجود برخی نقاط قوت و فرصت‌ها در بخش آب از جمله زیرساخت‌ها و تاسیسات گسترده موجود و وجود اسناد بالادستی متعدد، نقاط ضعف و چالش‌های متعددی در این بخش وجود دارد. عمده نقاط ضعف و چالش‌های ذکر شده به دلیل قوانین و مقررات ناکارآمد، سوءمدیریت‌های انباشته، نبود برنامه‌های درازمدت و برخی محدودیت‌های جغرافیایی و طبیعی است. سیاهه مشکلات این حوزه البته که ادامه دارد و در جدول الصاقی به گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس فهرست بلندبالایی دارد. از مهم‌ترین این تهدیدها در این فهرست می‌توان به مواردی همچون «تنش‌های ناشی از تشدید رقابت بین متقاضیان آب، نبود الگوی کشت متناسب با اقلیم منطقه، اتکای بیش از حد به آب در توسعه نقاط مختلف کشور و البته دخالت عوامل سیاسی در برنامه‌ریزی بخش اشاره کرد. پر واضح است که اتخاذ سیاست‌ها و مدیریت نامطلوب، باعث پیدایش و تشدید بحران آب شده است. همان‌طور که بارها توسط دستگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی و کارشناسان مختلف مطرح شده است، ادامه این سیاست‌ها و مدیریت نامطلوب به هر نحو، آینده بخش آب را با چالش‌های بیشتر و جدی‌تری همراه خواهد کرد و ابعاد تازه‌ای از این بحران را آشکار خواهد ساخت. به‌عنوان برخی از مصادیق این امر می‌توان به وضعیت وخیم دریاچه‌ها و تالاب‌های کشور در سال‌های اخیر، بحران منابع آب زیرزمینی و وقوع تنش‌های محلی با محوریت آب اشاره کرد.

۵ معضل آب؛ برنامه‌ای نداریم!

مهم‌ترین نکته‌ای که در مقابله با بحران آب باید مدنظر قرار گیرد، این است که بدانیم چنین بحرانی طی چند سال (چند ده سال) ایجاد شده است و طبعاً رفع آن زمانبر خواهد بود. باید دقت کرد سهمی از وضعیت نامطلوب فعلی بخش آب که به شیوه مدیریت این بخش باز می‌گردد، حاصل سوءمدیریت‌های سال‌های پیشین تاکنون است. به دلیل فرابخشی بودن و گستردگی بخش آب و ارتباط نزدیک سایر بخش‌های زیربنایی و اقتصادی با آن، می‌توان گفت حل مسائل و معضلات بخش آب فقط درون این بخش انجام نمی‌شود. به عنوان مثال می‌توان مقوله آمایش سرزمین را مطرح کرد که یکی از زیرساخت‌های اصلی آن، منابع آب است؛ ولی تصمیم‌گیری در مورد آن از امور کلان کشور است. به دلیل تعدد دستگاه‌های دخیل در موضوع آب – عمدتاً وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط‌زیست – در حال حاضر در کشور هماهنگی‌های لازم بین آنها وجود ندارد. با این حال واضح است که سیاست‌ها و راهبردهای حتی صحیح و کارشناسی هم کارایی نخواهند داشت. علت اصلی، بخشی‌نگری به دلیل منافع و مأموریت‌های نه چندان همسوی دستگاه‌های مختلف است. با بررسی مواد برنامه‌های توسعه در بخش آب مشخص می‌شود علاوه بر این‌که ارتباط مشخص و محکمی میان آنها وجود ندارد، هیچ‌کدام از این برنامه‌ها نیز در راستا و برای حصول اهداف یک برنامه جامع و درازمدت عمل نمی‌کنند. درواقع چنین برنامه درازمدتی برای بخش آب وجود ندارد. واضح است با این حال، عملکردها و روندها طی هر دوره و در هر مدیریت به صورت مستقل و جزیره‌ای خواهد بود و در درازمدت به عنوان راهکار رفع چالش‌ها عمل نخواهد کرد. ✚

وضعیت خدمتی خود را تعیین تکلیف کنند، گفت: مشمولانی که از تاریخ مذکور مدت غیبت اولیه آنان از یک روز تا سه ماه باشد، سه ماه اضافه خدمت و چنانچه مدت غیبت اولیه آنان بیشتر از سه ماه باشد به شش ماه اضافه خدمت تنبیه می‌شوند. / جام‌جم دلی

خطری که نزدیک است

✚ تبعات اجتماعی؛ وقتی درباره طرح انتقال آب خزر به سمنان اعتراض داشتیم، سازمان محیط‌زیست و آقای کلانتری بارها اشاره کردند که از نظر ما تنها توجه به وضعیت محیط‌زیست در این طرح اهمیت دارد، در صورتی تبعات چنین مواردی محدود به حوزه محیط‌زیست نمی‌شود و تبعات بسیار اجتماعی و البته اقتصادی به همراه دارد. در تمام دنیا یکی از مواردی که مورد ارزیابی سازمان‌های محیط‌زیست قرار می‌گیرد همین است که اگر جامعه محلی به هر دلیلی با هر نوع توسعه‌ای مخالفت کند، حتی اگر همه مولفه‌ها مثبت باشد به احترام جامعه محلی نباید آن توسعه صورت بگیرد. این نگاه معطوف به این نکته است که هر نوع مخالفت اینچنینی می‌تواند تبعات اجتماعی بسیاری به همراه داشته‌باشد. تغییر منابع آب از حوضه مبدا به مقصد هم نارضایتی شدید اجتماعی را در پی خواهد داشت. برگشت تمام سرشاخه‌های رودخانه کارون

محمد درویش

فعال محیط‌زیست

و تأثیر شگفتش روی مناطق روستایی جنوب شرق اصفهان نمونه این سیاست‌های اشتباه بوده است. وقتی پای حرف‌های اهالی این منطقه بنشینیم متوجه عمق بغض فروخورده آنها می‌شوید. بغض فروخته‌ای که زمانی سر باز خواهد کرد و به طغیان و تنش‌های شدیدی منجر خواهد شد. نشانه‌های بارز این تنش‌ها هم هویداست؛ اتفاقی که در ورزنه اصفهان افتاد و منجر به شکستن لوله انتقال آب شد، با اتفاق مشابهی که در میانبخ رود داد و لوله انتقال آب میناب به بندرعباس شکسته شد. همه و همه ریشه در این دارد که ما به ملاحظات محیط‌زیستی در چیدمان توسعه توجه نکرده‌ایم.

مشکلات قانونی: قانون‌گذار ما حوصله، وقت و دانش لازم را برای بررسی قوانینی که تاکنون نوشته شده را ندارد. ما در حال حاضر در کشور ۱۱ هزار قانون مصوب داریم؛ یعنی در طول یکصدسال اخیر ۱۱ هزار قانون مصوب غیر از تبصره و ماده در ایران وجود دارد. اگر این تعداد را با کشور فرانسه که مهد قانونگذاری در جهان است مقایسه کنیم، متوجه تفاوت معناداری می‌شویم؛ چرا که این کشور در طول ۲۰۰ سال اخیر تنها ۲۰۰ قانون مصوب دارد. این تعداد بالای قوانین باعث تناقضات بسیاری هم می‌شود. به عنوان مثال مجلس قانونی دارد که هر کسی تا سال ۱۳۸۵ چاه حفر کرد باید مجوز به آن دادا یعنی خود همین قانون اعطای مجوز بی‌قانونی است. این یعنی در شرایط حاضر شما می‌توانید به جنگل‌ها تجاوز کنید چون مطمئند بالاخره یک قانونی برای مجوز تجاوز شما پیدا خواهد شد. همین تعدد عجیب قانون‌ها باعث پیچیدگی‌هایی می‌شود که فرش قرمزی برای سوءاستفاده‌گران پهن می‌کند. چرا که بالاخره یک تبصره از میان ۱۱ هزار قانون پیدا می‌کنند که بتواند راه را برای اهداف خودشان باز کند و گرنه این‌همه ویلایی که در جنگل‌های ایران ساخته می‌شود و این همه درختی که قطع می‌شود، غیرقانونی است؟ خیر. چرا که همه آنها بالاخره به یک بند و ماده از یک قانون استناد کرده‌اند و راهشان را پیش گرفته‌اند.